

Iranska kvinnors dolda frihet

Mor och dotter, Teheran.

Under 2014 arresterades över 3,5 miljoner kvinnor i Iran därför att det fanns något att anmärka på deras obligatoriska slöjor. Sedan revolutionsåret 1979 infördes i landets konstitution att alla kvinnor måste täcka sitt hår och axlar med hijab ('hojb'=skam) som ett minimikrav.

Slöjtvånget gäller också för utländska kvinnor. Klädkodexet påbjuder utöver huvudduken ('rusari') en trekvartslång rak kappa ('manteau') som döljer midjans linjer och vars ärmar når till handleden, långbyxor, och även strumpor om man går i sandaler. Den traditionella slöjan bland äldre är chador (=täkt), ett hellångt svart ytterplagg som täcker allt utom ansiktet. Det är knapplöst och kräver att man håller ihop plagget med händerna och armbågarna. Ska man bära något i sina händer håller man ihop tyget med mungiporna. Inom familjen i hemmet behöver kvinnorna inte täcka håret, men ringer det på dörren kommer slöjan fram.

Myndigheterna har haft varierande framgångar i att tvinga iranska kvinnor att dölja hela håret och anpassa sig till dessa konservativa klädkoder, trots att de utsätts för trakasserier, arresteringar med långa förhör, böter, hot och till och med 70 piskrapp eller fängelse för upprepat "trots mot Gud". Nyligen (2014) utsattes kvinnor i Isfahan för vågor av syraattacker utan att gärningsmännen kunnat gripas. Imamen i fredagsbönen i samma stad tillskrev floden Zayendeh's uttorkning på kvinnor därför att de burit illa virade slöjor (bad hijab).

För att få en bättre kontroll och stopp på kvinnors sätt att töja på gränserna med slöjan och andra moraliska olater (så som för mycket smink, tajta byxor och snäva leggings, för korta kappor, hålla i handen med någon av motsatta kön i en park utan att vara släkt med o.s.v.) etablerade Teherans sedlighetspolis förra året ett stort nätverk på 7000 hemliga infiltratörer med uppgift att bevaka medborgare vid större vägar, i parker, köpcentrum och caféer, att på stället rapportera polisen om dålig hijab, avlägsnande av slöjan inne i bilar, vårdslös körning m.m. Dessa agenter skickar SMS till polisen som sedan gör själva ingripandet. Det religiösa begreppet "synd" är likalydigt med brott, och en "syndare" är lika med en brottsling som kommer att dömas efter sharialagens detaljrika brottskalor.

Storayatolla ("Guds tecken") Ali Khamenei är landets högste andlige ledare som väljs på livstid. Han har nästintill oinskränkt makt i såväl politiska som religiösa frågor. Landets president väljs vart fjärde år till regeringschef och ses som om landet då hade en opposition. Khamenei har en egen webbsida där han klargör de shia-islamiska sharialagarnas gudomliga ordning, ofta med varnande hänvisning till västvärldens dekadens. Om hijab upplyser han om att även de europeiska aristokratiska kvinnorna använde slöja för två-trehundra år sen för att dölja sina ansikten. Detta var en ära för kvinnor. Likadant har överklassens kvinnor i Persien burit slöja, men att vanliga människor inte var tvungna att täcka sig. Nu ingrep den islamiska

och gudomliga revolutionen i denna orättvisa diskriminering och gjorde slöjan obligatoriskt för alla kvinnor! Han understryker: ”Det innebär att alla kvinnor nu fick rätten att bära hijab.”

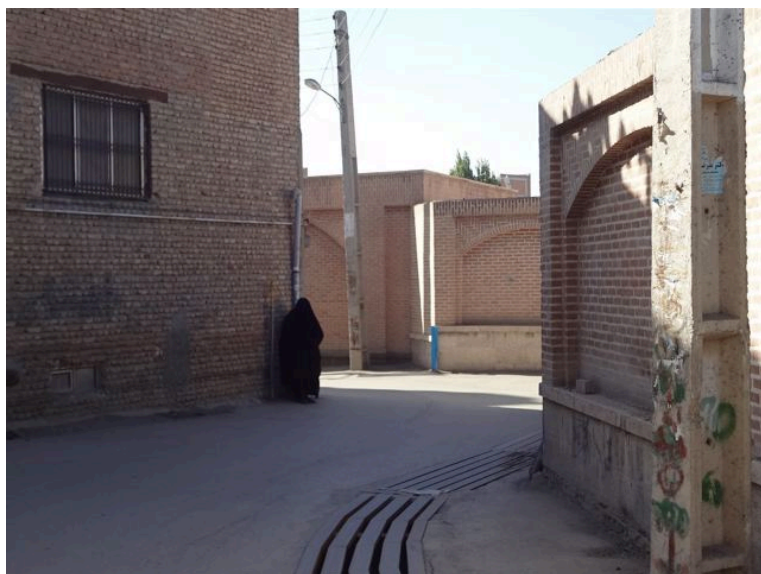
*Sedlighetspatrullens van, en vanlig syn i Teheran.
(Foto: Public Domain)*

När jag förra året åkte på en gruppresa till Iran fick jag information om klädkodexet. Det skulle inte bli något problem, tänkte jag, eftersom jag ofta åkt till muslimska länder och alltid tänker på min klädsel. Däremot kände jag inte till hur politisk slöjan hade blivit i dagens Iran.

Vi anlände till Teherans flygplats sent på kvällen. Halvvägs från planet till terminalen stoppas jag av en man som gick bakom mig och påpekade att jag måste ha en slöja på mig. Jag svarade att jag ska göra det innanför terminalen. Han ropade till en vakt, som jag förstod det, att jag lovat sätta på mig slöjan inne i ankomsthallen.

En medresenär blev upprörd över att hon blev tvungen att sätta på sig sin sjal redan när hon steg ned från flygplanet. Dessutom var det ju helt mörkt och vi var de enda som anlände denna tidpunkt.

Jag tänkte fortfarande att det inte är nån big deal, snarare lite exotiskt – vi är ju i en annan värld. Men efter några dagar började jag kvävas mer och mer. Sjalen fick ju aldrig tas av utom i eget hotellrum, inte ens på hotellets frukostsal. Jag blev ständigt medveten om den – satt den rätt till nu, har den glidit av, täcker den tillräckligt mycket, så varm den är... fingrarna åkte ständigt upp för att känna efter och rätta till den. Men värst var det ute i solen då man i hettan var heltäckt av kläder som man helst ville slita av, åtminstone sjalen. Det var svettigt och det kliade om halsen. För vem gör jag detta? I slutet av resan virade jag om sjalen till en turban så det fläktade på halsen, åtminstone något.

Staden Qazvin.

Khomeini upprepar vad landets förre storayatolla Ruhollah Khomeini tidigare förklarat, att kvinnans uppgift är att vara mor och att sköta hushållsarbetet. Inga lagar förbjuder kvinnor att arbeta utanför hemmet men då måste villkoret uppfyllas att det inte ska gå utöver arbetet att ta hand om barnen, sin (friska) man och hushållssysslorna. Därför lämpar sig ett extra arbete bäst om hon så absolut vill och har krafter till det. Dock kan mannen åberopa artikeln 1117 (även 1114) i civillagen och förbjuda sin hustru från att arbeta om han anser att det skulle vara ”oförenligt med hans, familjens eller sin hustrus egen värdighet”.

År 2007 uppmärksammades i pressen ovanligt många antal gripanden för bad hijab. Då framträdde en parlamentsledamot och förklarade att arresteringarna var nödvändiga för att ”den nuvarande situationen är skamlig för en islamisk regering. En man som får se dessa modeller av minimal hijab på gatorna ägnar ingen uppmärksamhet åt sin hustru i hemmet, vilket förstör grunden för familjen”. Samhällets stabilitet vilar på familjen. Är det också därför det är så viktigt att flickorna ska ha en mindre slöuniform när de börjar skolan vid 7-årsåldern trots att skolorna är enkönade? Hijabtvång råder från 9-årsåldern då enligt sharialagen flickan är köns mogen för äktenskap.

Eftersom kvinnans plats uttryckligen hör till hemmets hägn går det också ihop med att hon ska tvingas klä sig i totalt opraktiska och obekväma plagg som hindrar hennes rörelsefrihet, särskilt vad gäller chador. Man kan på gatan lätt se skillnaden hur stelt och strakt kvinnorna går jämfört med männens lediga gång. Dessutom blir de svarta kläderna kvävande varma då temperaturen kan stiga långt över 40 grader celsius. Många vuxna kan berätta om sina mammor hur de kommit hem helt utmattade och stumma efter att ha behövt gå ut för ärende på dagtid.

Paradoxalt nog tycks slöjan ha fördelar. Många män skulle helt förbjuda sina hustrur eller döttrar att lämna hemmet, köra bil, eller arbeta om inte hijab fanns! Den skyddar mot kvinnotrakasserier som idag tycks vara ett legio, vilket Iran inte är ensamt om. Utifrån den kvinnofientliga miljön tycks chador och hijab vara ett tvång som ändå leder till större frihet! Utan tvekan ett exempel på härskarteknikens cirkelresonemang i praktisk tillämpning.

Ayatollornas kvinnosyn vilar på hadither (religiösa hörsägen) från 700 till 1300-talet. Den berömda imamen Ali (Muhammeds kusin och svärson) skrev brev i form av ett testamente till sin son angående kvinnor: ”Rådfråga inte kvinnor, deras omdömen är ofta omogna och felaktiga. Du måste skydda och försvara dem, skydda dem från ogudaktiga och skadliga omgivningar och okända platser. Låt dem inte störa i affärer. Låt dem inte sträva efter att styra mänskligheten. Visa dem ett rimligt intresse för saker de önskar, men låt dem inte påverka dina åsikter så att du inte må handla mot ditt eget bättre vetande.”

När man läser storayatollornas tal och levnadsråd känner man igen imamens andemening. Kvinnor är hemmets dekorationer, de är som blommor – ”evil is a man who treats them (blommorna) violently!” och de är känsliga varelser som behöver mannens beskydd. Kvinnan är lugnets källa för sin man och för sina barn, såväl döttrar som söner. Khomeini menar också att kvinnor kan vara mentalt starkare än män och har förmågan att tämja män, men då ska de använda sin kraft mjukt och varsamt för att bibehålla ett harmoniskt familjeliv. I hans tal till kvinnor upphöjer han kvinnorna för att undertrycka dem.

Motstånd

När Khomeini 1979 kom till makten genom det iranska folkets massiva motstånd/revolution mot shahen och tvingade honom till landsflykt, införde Khomeini genast sharialagarna till landets nya konstitution. Syftet med införandet av en obligatorisk slöja var att begränsa kvinnans rörelsefrihet. I ett slag var hälften av landets befolkning borta från samhällsinflytande. (Liknande repressiva angrepp förbereds av dagens maktlystna presidenter som Erdogan, Putin och Trump som genast vid maktskiftet ger sig på att begränsa kvinnors rättigheter.)

I början av 1980-talet drabbades förvärvsarbetande kvinnor av massavskedanden. Visserligen tog kvinnorna på sig slöjan efter att först förgäves ha demonstrerat på gatorna, men de stannade inte hemma. När arbete utanför hemmet begränsades sökte sig kvinnorna till universiteten och högskolorna. När utbildade kvinnor inte får arbete idag, läser de vidare på högre kurser. Kvinnornas andel av universitetsstudier har ökat från 30 till 70 procent. Det totala antalet studenter har de senaste 25 åren ökat från 170 000 till 4,4 miljoner.

Iranska män som sett sina kvinnliga släktingar förnedrade i händerna på moralpoliserna har börjat demonstrera mot hijab genom att själva ta den på sig för att solidariserat med sina fruar och andra kvinnor. Kvinnor låter klippa sitt hår och klär sig i manskläder för att slippa hijab och sedlighetsvaktarna, några öppet och många fler i hemlighet. Motståndet stöds på Facebook, My Stealthy Freedom, som startats av en iransk aktivist som bor i New York. Sidan har fått över en miljon följare. Både iranska kvinnor och män skickar dit bilder och videon som visar olika sätt att ta avstånd från slöjtvånget. Det är viktigt att här understryka att websidan inte går mot slöjan i sig, utan just mot ett livslångt tvång för kvinnor som inte vill lindas i den. Sidan håller följarna uppdaterade vad som händer i Iran.

Det senaste är att USA:s kvinnliga schackmästare med flera internationella schacktitlar, Nazi Paikidze-Barnes (född i Georgien), vägrade att delta i världsmästerskapet i Teheran (10 februari – 5 mars 2017) därför att FIDA (världshacksförbundet) godkände Irans krav på att deltagarna måste bära slöja. Hon meddelade att hon inte ska delta i tävlingar som förtrycker kvinnors rättigheter och tillade: ”Jag har ingenting emot Irans religion eller människor utan jag accepterar inte regeringens lagar som begränsar mina rättigheter som kvinna.” Hon avstår hellre från prispengarna på 100 000 \$, även om tävlingen hade kunnat bli hennes viktigaste karriärmöjlighet än att vara delaktig i den iranska regeringens kvinnoförtryck.

Iranska schackförbundet tillkännagav i år att Islamiska republiken avstängt tonårssyskonen Borna och Dorsa Darakhshani från alla kommande turneringar med motiveringen att Borna (15) spelat mot en israel och Dorsa (18) i utlandet (Tradewise Gibraltar Schack Festival) spelat utan hijab. Presidenten Rouhani lovade att vidta motåtgärder mot dessa syskon i ”strängaste möjliga sätt”.

Vad som väckte hela världens förvåning och upprörde många var att se hur den svenska feministiska regeringens kvinnliga handelsdelegater låtit sig ledas in till Irans regeringsmottagning som en fårflod med full hijabmundering. För att möta kritikerna försvarade sig kvinnorna att de inte ville bryta mot landets lagar. Som om detta var det enda alternativet, frågade sig de som kritiserade dem. Delegationerna var i defensiven efteråt och intygade att de i själva verket varit emot slöjan. Men likväl hade de glömt hur några av dem gladeligen berättade inför pressen att de lyckats köpa snygga mantlar.

Liberalerna som skarpast kritiserade delegationernas slöjmarsch inbjöd My Stealthy Freedom grundare Masih Alinejad till partiets riksmöte för att diskutera varför kvinnliga politiker inte borde ställa upp för att stödja en obligatorisk hijab, som hon understryker, inte hör till den iranska kulturen. Hon bemötte i sitt framförande tre av ministrarnas offentliga skämtbild iklädda med hattar som var adresserade till partiledaren Jan Björklund, som närmaste en löjlig jämförelse, där dessa feministiska ministrar avslöjade hur lite insatta de var i Irans kultur och politik. (Video av hennes tal finns utlagt på rörelsens facebook-sida.)

Men iranska kvinnors motstånd mot hijab sker nästan obemärkt över tid. Att låta slöjan glida ner några millimeter eller mer längre bak. Att förkorta ärmarna någon centimeter sådär obemärkt. Att ta på sig tajtare byxor, till slut stretch jeans och leggings. Att sy in någon millimeter i mantlans midjeparti. Att inte ha sockor till sandaler. Detta moraliska förfall (läs tysta protest) hade gått så långt att parlamentets lagstiftare kände sig tvungna att hålla en offentlig debatt i juni 2014, om vad som uppfattades som problem med alltför snäva leggings som kvinnor börjat använda!

Med växande motstånd är det inte undra på att regeringen beslutat att anställa flera moralpoliserna i tusentals. Även vaktareheternas namn ändrades från Guidance Patrol (sedan 2005) till Patrol of Citizen Rights (2015). Hijabtvånget skulle nu kallas för ”initiative for

improving societal security”. Idag görs cirka 2000 hijabarresteringar per dag i Irans största städer.

Patrullerna består vanligtvis av en skåpbil med en manlig besättning och ute på strategiskt utvalda ställen står chadorklädda kvinnliga assistenter för att stoppa kvinnor med bad hijab. Kvinnorna körs i skåpbilen till en närmaste polisstation där de tillrättavisas om hur en anständig kvinna ska se ut. Polisen kontaktar sedan kvinnans manliga familjemedlem för hämta henne därifrån.

Vår resegrupp hade en egen buss under hela resan. Vi åkte från Tabriz i norr till Yazd i söder under tre veckor och därför kom vi att sitta i bussen varje dag. Vi frågade i resans början om vi kvinnor måste ha slöjan på oss även inne i bussen. Det måste vi, någon ute skulle kunna se en skymt av våra otäckta huvuden och ta anstöt.

Här är det lämpligt att citera rakt av en imams uttalande i dansk teve hur shariatrogna ser på kvinnors värde kopplat till hijab:

”Kvinnor har inte rätt till respekt när de går omkring med sina huvuden otäckta. Alltså har de sig själva att skylla när de blir attackerade (...) Alla brott som sker mot kvinnor sker för att de inte är täckta och då går det inte att ha någon respekt för dem (...) Hon lyder inte sin herre och skapare (...) Kvinnor gör det rena samhället smutsigt när de går runt utan huvudduk. De har ingen rätt till respekt och är inte värda något om de inte bär huvudduk.”

Efter två veckor av vår resa meddelade vår iranska reseledare att hon i ett telefonsamtal fick veta att väktarrådet nu tillåter turister att i egen buss sitta utan slöja! Vi tog till oss nyheten, men ingen av oss tog av sjalen. Jag vet inte varför, vi fällde inte ens några kommentarer.

Nu efteråt kan jag bara tänka mig att vi kände så stark solidaritet med det iranska folket att vi inte förmådde visa vårt missnöje mot *dem* såsom det kanske hade känts om vi tagit av oss sjalarna. Ingen annanstans i världen har jag, och vi, mött så oförlömligt och utan överdrift enastående vänligt folk, överallt. Hade vi fått det budskapet i resans början hade vi naturligtvis inte haft sjalen på i bussen, varför skulle vi?

Modern hijabdress, som bekymrar ayatollorna.

Klädkodex i Iran har många aspekter som besökande politiker borde sätta sig in i. Slöjmunderingen är i högsta grad en politisk fråga och inte bara en oharmlig sed. Den påtvingade seden kom till för ett speciellt syfte, som alla feministiska politiker borde känna till bättre. I dess bakvatten sker också ett sorgligt fenomen: Utan tvekan har slöjtvånget (de svarta är helt dominerande) gjort att ingen annanstans i världen görs så många

plastikoperationer på näsor som i Iran, och särskilt i Teheran där levnadsstandarden är högre. När handelsblockaden nu hävts stiger landets BNP och fler människor vill och får råd med mindre näsor. En standard näsoperation kostar cirka 2500 \$, jämfört med det dubbla i USA, men spannet ligger mellan 1000 och 10 000 \$ i ett land där den årliga BNP per capita är drygt 5000 \$. Och när Iran nu öppnas för omvärlden kommer allt fler, än som idag från Syrien, Oman och Förenade Arabemiraten, att komma av andra skäl än turism och näringslivskontakter.

Det är en vanlig syn i gatuvimlet att se kvinnor med vita operationstejpade näsor, men intresset har börjat öka även bland yngre män. Iranska kirurger säger att det inte har så mycket att göra med västerländska ideal, iranska kvinnor vill helt enkelt få mindre näsor som slöjan nu gjort oproportionerligt stora och som inte kraftig sminkning och tatuerade ögonbryn heller kan dölja. Man betalar hellre för en näsoperation än köper en dator om man måste välja. Hur många näsoperationer som görs varje år finns ingen statistik på, men man uppskattar att en läkare formar om 500 näsor per år. Kirurgerna har blivit landets nya miljonärer på sina skickliga händer.

Tar man ett passfoto hos en professionell fotograf får man i handen en retuscherad bild utan rynkor och skuggor under ögonen, huden är slät och näsan mindre och rakare. Det tas för givet att alla vill se bättre ut än i verkligheten.

En populär form av ögonbryn som förstärkts av tatuering.

Khamenei deklarerade i sitt tal 2014: ”Kvinnor är bäst lämpade att lösa kvinnors problem!” (The issue of women is an important issue. The best people who can follow up and solve this issue are women themselves.)

Iranska kvinnor är regionens mest utbildade och de drömmer om att göra karriär i samhällslivet, men det förväntas ändå att de efter utbildningen stannar hemma för att sköta familjen. Arbetslösheten är dessutom enorm och kvinnor tillåts varken studera eller ta arbete inom mansdominerande områden. Bara var femte av arbetskraften är kvinna. Fria fackföreningar är förbjudna och det råder mötesförbud. Nästan 60 procent av landets befolkning på 80 miljoner är yngre än 30 år, arbetslösheten bland dem är 30 procent.

Hijabhysterin döljer stora problem som prästerskapet inte vill lösa vad gäller könsdiskriminering. En kvinnas vittnesmål i domstolen är värd hälften av en mans. Om en förövare skadar eller dödar en kvinna är straffet hälften av vad som gäller om offret var en man som värderas högre. Om en kvinna är otrogen kan hon stenas till döds, mer sällan mannen. Vid skilsmässa får mannen eller hans familj barnen. Kvinnan är ett kärl som mannen visserligen äger, men han kan förskjuta henne eller så kan hon ta ut skilsmässa. Hon är mannens åker som han beträder enligt Koranens poesi. Det som mannen har sått i kvinnans kropp äger han.

Frivillig sterilisering, abort och reklam för preventivmedel förbjöds nyligen. Kvinnorörelser talar om en enorm backlash som innebär att det kommer att bli nya arresteringar.

Befolkningstillväxten har sjunkit till 1,3 jämfört med världsstandarden på 2,1. Antalet skilsmässor är större än ingångna äktenskap. Medierna är förbjudna att rapportera

skilsmässostatistik. Myndigheterna befarar att Irans befolkning kommer att halveras under det kommande decenniet. Landet behöver flera barn, trots ekonomisk kris och att det råder stor brist på bostäder och arbete! Nu ska kvinnorna återta sin plats i hemmen, modersrollen ska komma till heders. Barnafödande och äktenskap före högskoleutbildning föredras och står på myndigheternas nästa agenda. Hur går detta ihop med ”women are best suited to solve women’s issues”?

Hur ska kvinnor överhuvudtaget kunna föra sin talan om en önskad förändring när myndigheter förbjuder feministiska tidningar för att de publicerat artiklar om samboförhållandets för- och nackdelar med en förevändning att tidningen gör reklam för förbjudna förhållanden. På ett omslag hade en man och kvinna fotograferats bakifrån bärande på matkassar, bilden var direkt olämplig. Zanan-e Emrouz’s (Dagens kvinnor) chefredaktör har från tid till annan stått inför rätta och fått försvara sin journalistik. Hon dömdes 2001 till fyra månaders fängelsestraff för anti-islamiska uttalanden. Tidningen är nedlagd idag i väntan på ny rättegång.

Månggifte är ovanliga i Iran, det hörde mer till det forna klansystemet då hövdingar beseglade allianser genom att äkta en av varandras döttrar. Numera är det alltmer sällsynt med flera hustrur, men däremot är tillfälliga äktenskap för män desto vanligare. Ett sådant äktenskap registreras hos en lokal notarius publicus, och kan vara i många år eller i en halv timme. Ett bindande äktenskapskontrakt skrivs ut och upplöses vid tidpunkten som anges i kontraktet. Vill mannen fortsätta ”äktenskapet” skrivs ett nytt kontrakt.

Om en man utan särskild anledning förskjuter sin hustru i ett äktenskap tilldelas hon halva egendomen, men endast och endast då om hon inte har brutit mot sharialagen att lyda sin man!

Iran har minst 40 000 registrerade barnäktenskap (10–15 år), lägg därtill 15 000 oregistrerade. Den 23 september 2016 beslutade det islamiska parlamentet legalisera giftermål mellan styvfar och styvdotter. Ett barn som fått skydd i en familj och sett mannen som sin far får nu leva under skräcken att bli offer för pedofili helt lagligt! Ingen frågar det utsatta barnets vilja. Är inte detta en grövsta form av tvångsäktenskap?

Kvinnlig könsstympling förekommer i flera av Irans provinser. Könsstympade kvinnor kallas ’khatne’ (=omskuren) eller ’sonat’ (=ren). I staden Bandar Kong i Irans södra provins Hormozgan anses kvinnor av naturen vara onda och kan därför användas av djävulen, men efter könsstymplingen blir hon ’halal’ och får skydd mot djävulen. (Halal anger vad som är tillåtet inom islam, motsatsen är ’haram’.) Bland kurderna i norr som följer den sunnitiska shafi-islamiska rättsskolan blir en flicka muslim först när hon genomgått könsstymplingen. Tystnadskulturen och dess strängt privata karaktär gör att landets övriga befolkning inte ens känner till att seden finns i deras grannprovinser.

Homosexuella förhållanden straffas med offentlig hängning och förekommer varje år. Men om en man undergår könsbyte för att få leva med den man han älskar, går det bra att ingå äktenskap, bara den ena av dem är en kvinna ”på riktigt” - med hjälp av könsoperation.

Slöjtvånget är ett uttryck för religiös besatthet och översexualiserar kvinnan och flickebarn, inte utan att det också frustrerar hela samhället. Kvinnor är förbjudna att sjunga offentligt, men numera har man ordnat att kvinnor kan ge konserter för en kvinnlig publik. Kvinnorösten är för män sexuellt uppeggande även om hon skulle sjunga koranverser. För rytmisk musik är förbjudet och framförallt ålande rörelser. Sångtexter får inte innehålla kärlek trots att persisk kärlekspoesi är världsberömd. När popmusiken och rap blev populärt på 90-talet, varnade prästerskapet: ”Islam is in danger!”

Kvinnor får inte cykla offentligt utom på en särskild avgränsad gata – en eftergift för kvinnornas krav. ”Att cykla drar uppmärksamhet från män och utsätter samhället för fördärv. Det strider därför mot kvinnors kyskhet och måste överges”, menar storayatollan. Kvinnor får inte heller spela volleyboll eller gå och se på en fotbollsmatch. Filmer och teveprogram censureras såsom nu sist på Oscarsgalan som sändes på iransk teve. Kvinnors bara armar och urringningar täcktes med svart färg! Och när de rörde sig följde inte den photoshopade dräkten med. Med ens hade sändningen fått en oväntad vändning till ren fars.

Sydafrikanska filmstjärnan Charlize Theron, en av prisutdelarna på Oscarsgalan kläddes om med photoshopdräkt (vä) på den iranska tevesändningen.

Men iranier skapar egna friare utrymmen, som myndigheter inte känner till och de skapar egen undergroundmusik. Dessutom skapar exiliranier musik utomlands som kan lyssnas i Iran på radiofrekvenser som sänts via satelliter. Facebook- och Twitterkonton är officiellt förbjudna, men man kan skaffa sig illegala proxytjänster för att komma åt sidorna. Det ordnas partyn på otaliga ställen, för vem kan kontrollera Teherans alla 14 miljoner invånare. Razzior görs löpande och det händer att grannar tipsar sedlighetsvaktare om pågående fester.

Tillgången till droger och alkohol är så gott som obegränsad. Grannlandet Afghanistan producerar nästan 90 procent av världens opium- och heroinmängd som smugglas till Europa och USA. Iran är ett av transitländerna och inga kontrollsystem kan hejda inflödet av opium i landet. Inofficiellt är 7 miljoner iranier drogmissbrukare. Narkotikahandlare riskerar hårda fängelsestraff men också dödsstraff, flera hundra avrättas per år. Iran har mer än 6000 metadonkliniker och program att hjälpa missbrukare. 60–70 procent av dem som sitter i fängelser har dömts för narkotikabrott.

Alkohol som smugglas in i landet är dyr och därför har många börjat dricka hembränt, rent etanol som är starkt beroendeframkallande. Kvinnors alkoholmissbruk har fördubblats de senaste åren och gått ned i åldrarna. Det finns ett oroande antal alkoholberoende hemlösa kvinnor i Teheran. Men hur ska de få vård när alkohol är förbjuden i Koranen och därför inte borde existera i landet. Det finns följaktligen inga alkoholister och de som finns vågar knappt söka hjälp med risk att bli straffade som syndare i stället för att få medicinsk hjälp mot sin sjukdom. Att sluta själv utan hjälp leder lätt till döden på grund av kramper, delirium och hjärtstillestånd. Den nya islamiska strafflagen från 2013 förordar 80 piskrapp för dem som dricker alkohol, samma gäller för båda könen.

Straffet har inte minskat konsumtionen så därför har regeringen börjat planera att i snar framtid öppna kliniker också för alkoholister. Man har börjat inse att religionen och hårda straffmetoder inte ensamt hjälper mot samhällsproblem. När de ekonomiska sanktionerna mot Iran nu hävts finns hopp om att ayatollorna slutar blunda för verkligheten. Antalet alkoholister per capita sätter Iran i täten av världens länder: 19:e plats före Ryssland (30:e) som är känt för att tampas med för hög alkoholkonsumtion. Jämför det med Saudiarabien som också styrs av sharialagar men ligger först på 184:e plats. (Uppgifterna är från WHO.)

Många anser att de enorma resurser som Iran använder för att jaga kvinnor för bad hijab borde frigöras för att ändra landets politik. Arbetslösheten är det största problemet för att skapa ett meningsfullt liv för människorna, det behövs över 800 000 nya jobb för varje år. Tiotusentals emigrerar utomlands för att studera och få arbete som motsvarar deras utbildning, man räknar med att 8 miljoner iranier bor utomlands. Säkerheten på arbetsplatserna är dålig, senast vid ett storbrand i Teheran dog 30 brandmän för att de inte har tekniskt avancerad utrustning därför att regeringen hellre prioriterar sedlighetsfrågor, påpekar kvinnoaktivister.

Men det är mycket mer som behövs. Det krävs framförallt att landet lyckas locka till sig utländska investerare. Presidenten lovade i sitt tevetal i förra månaden att landet kommer att skapa 700 000 nya jobb varje år, att man redan förra året hade skapat detta rekordartade antal arbeten, dessutom varaktiga. Efter landets långvariga isolering kommer Iran att storsatsa på turismen och bygga nya hotell i hög takt. Det återstår att se om den utländska närvaron kommer att påverka landets rigorösa kontroll av att bibehålla könssegregeringen särskild på badstränder, något som västerländska turister inte är vana vid. Frågan är också om kvinnor vill komma till ett land där man hela tiden svettas innanför hijab såväl ute som inne på sin semester? Det är väl ute i solen man vill vara på sin semester?

Jag brukar inte åka flera gånger till samma länder när det gäller långa resor. Men den här gången beslöt jag att åka till Iran trots att jag varit där tidigare. Men det var under shahens tid 1969 och jag antog att det nu skulle kännas som att åka till ett nytt land. Och det stämde. Trots att jag då var på en resa med egen minibuss och nu besökte samma platser som den gången, var det inte mycket jag kände igen. Jag minns inte att jag nånsin såg en hijab, det syns inte på fotografierna heller. Däremot såg man då och då äldre kvinnor bära chador som de drog över nästippen när man mötte dem. I dag ser man inte ett enda kvinnohuvud utan slöja, så klart! Om man inte bortser från dessa kvinnor som förklätt sig till män, men det vet vi ju inget om.

Männens klädsel är rätt för vädret. Min är rätt enligt lagen (utom att jag inte har en trekvartslång manto den här dagen). En aura av gemenskap omringar männen.

Text och foto: Tarja Salmi-Jacobson, 2017

Litteratur:

Irans dubbla ansikte, Hooman Majd, Ordfront 2010

Tillbaka till Iran, Azar Mahloujian, Atlas 2004

Woman or Child? Dr Pernilla Outs, Save the Children Sweden 2005

Zahak, Sven Delblanc, Delfinserien 1972